

Сенченко Н.М.

*к.ю.н. кафедри кримінального права та правосуддя
ННІ права та соціальних технологій Чернігівського національного
технологічного університету
м. Чернігів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД

Стаття 3 Конституції України визначає, що людина, її права і свободи, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. При цьому в статті 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) передбачається, що одним із пріоритетних завдань кримінального провадження є охорона прав, свобод та законних інтересів її учасників [2].

Слід зазначити, що кримінальне провадження на підставі угод є новацією для кримінального процесу України. Роль суду в цих питаннях є пасивною. Адже суд не має виступати ні на стороні обвинувачення, ні на стороні захисту. Суд тільки створює потрібні умови для виконання сторонами своїх функцій [5, ст. 327].

Актуальність цього питання полягає в тому, що законодавством України передбачено єдиний порядок кримінального провадження, але разом з тим у зв'язку з існуванням особливих умов, таких як, наприклад, готовність сторін до компромісу, незначна суспільна небезпека злочину, особливий суб'єкт злочину і т. п. процесуальний закон допускає провадження, яке відрізняється від звичайного. В такому випадку мова йде про особливі порядки кримінального провадження, як наприклад, кримінальне провадження на підставі угод, якому присвячена глава 35 КПК України.

Перш за все необхідно зазначити, що КПК України передбачає угоди двох видів (ст.468):

1) угода про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим - сторони домовляються відносно розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строку і порядку її відшкодування, питань, пов'язаних із видом і розміром покарання, наслідків невиконання угоди.

2) угода між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості. При укладенні даної угоди може йтися щодо зменшення обсягу обвинувачення, застосування кваліфікації діяння про менш тяжкий злочин, щодо пом'якшення покарання, тощо [2].

Угода про примирення може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді). Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Якщо у кримінальному провадженні наявні кілька потерпілих від одного кримінального правопорушення, примирення повинно відбутись з усіма потерпілими.

Угода про визнання винуватості може бути укладена за ініціативою прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, тяжких злочинів, особливо тяжких злочинів, віднесених до післідності Національного антикорупційного бюро України за умови викриття підозрюваним чи обвинуваченим іншої особи у вчиненні злочину, якщо інформація щодо вчинення такою особою злочину буде підтверджена відповідними фактичними даними. Укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з

яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, а також у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий, не допускається [4, ст. 126].

Існують також певні обмеження щодо укладення угод у випадках множинності на боці обвинувачення та/або захисту. Варто зазначити, що положення КПК України зобов'язують тільки прокурора враховувати певні обставини при укладенні угоди. Потерпілий при цьому вільний у виборі рішення та оцінці обставин кримінального правопорушення. Такий розподіл пов'язаний із тим, що прокурор виступає представником держави і відстоює державні, а не свої особисті інтереси [3].

Слід вказати, що укладення угоди про примирення або про визнання винуватості може ініціюватися сторонами у будь-який момент провадження після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.

У разі недосягнення згоди щодо укладення угоди факт її ініціювання і твердження, що були зроблені з метою її досягнення, не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або як визнання своєї винуватості.

Слідчий, прокурор зобов'язані проінформувати підозрюваного та потерпілого про їхнє право на примирення, роз'яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення.

В угоді про примирення зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація із зазначенням статті (пункту, частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, наслідки невиконання угоди.

В угоді зазначається дата її укладення і вона скріплюється підписами сторін.

Якщо суд переконається, що угода може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання на стадії підготовчого провадження.

Необхідно зазначити, що КПК України передбачає певні особливості кримінального провадження на підставі угоди, а саме:

- 1) якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, обвинувальний акт з підписаною сторонами угодою невідкладно надсилається до суду;
- 2) розгляд щодо угоди проводиться судом під час підготовчого судового засідання за обов'язкової участі сторін угоди з повідомленням інших учасників судового провадження. Відсутність інших учасників судового провадження не є перешкодою для розгляду матеріалів;
- 3) якщо угоди досягнуто під час судового провадження, суд невідкладно зупиняє проведення процесуальних дій і переходить до розгляду угоди.

Суд зобов'язаний переконатися у судовому засіданні, що укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обіцянок чи дії будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді. Для з'ясування добровільності укладення угоди у разі необхідності суд має право витребувати документи, у тому числі скарги підозрюваного чи обвинуваченого, подані ним під час кримінального провадження, та рішення за наслідками їх розгляду, а також викликати в судові засідання осіб та опитувати їх [2].

Таким чином, кримінальне провадження на підставі угод - це можливість укладення угоди між прокурором та обвинуваченим про визнання винуватості та угоди про примирення між потерпілим та обвинуваченим, що дає змогу скоротити час кримінального провадження, оскільки відразу після досягнення угоди відповідні матеріали невідкладно надсилається до суду для її затвердження.

Список літератури:

1. Конституція України // Офіційний вісник України. – 2010. - №72.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповн.- К.: Паливода А.В., 2013 (Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 9-10).
3. Лист ВССУ з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод»// 15.11.2012 № 223-1679/0/4-12. [Електрон. ресурс: <http://www.sc.gov.ua>]
4. Кримінальний процес : підручник / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого» ; за ред.: В. Я. Тацій [та ін.]. – Х. : Право, 2013. – 824 с.
5. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник / Л. М. Лобойко. – К. : Істина, 2014. – 432 с.